

Etika v superviziji

Ethics in supervision

Erika Hvala

Povzetek

Erika Hvala, dipl. soc. ped., Osnovna šola Beltinci, Panonska ulica 35B, 9231 Beltinci.

Članek obravnava področje etike v superviziji, ki ga označuje veliko vprašanj in dilem, s katerimi se supervizorji praktiki pogosto srečujejo pri svojem delu. Odpira dilemo, ali obstaja specifična etika supervizije ali pa etika supervizije pomeni skupek vseh etik različnih profesij, ki jim supervizorji pripadajo. Obravnava etične dolžnosti, ki se pojavljajo v samam izvajanju procesa supervizije, ter skuša dobiti odgovor na vprašanje, ali bi bilo potrebno osnovati etični kodeks supervizije. Pri tem odkriva pomen uresničevanja pravnih in etičnih načel v praksi, poudarja pomen uravnotežene dolžnosti do supervizanta in njegovega klienta v supervizijskem odnosu in pojasnjuje, v katerih primerih je svetovanje v superviziji smiselno. Ugotavlja, da bi bilo dobro tudi v slovenskem prostoru oblikovati etični kodeks supervizorjev, kajti odnos supervizor – supervizant je odnos z veliko specifičnimi elementi, ki potrebujejo dodatno pojasnilo, razlago oziroma osvetlitev tudi z etičnega področja.

Ključne besede: supervizija, etika, etični kodeks

Abstract

The article deals with the area of ethics in supervision, addressing the numerous questions and dilemmas supervisors are encountering every day in their work. It focuses on the dilemma of whether there is a supervision-specific ethics, or is the ethics in supervision a "combined" ethics various supervisors professionally subscribe to in their work. It deals with the ethic obligations which arise from the process of supervision, and tries to answer the question whether there is a need for a code of ethics in supervision. It uncovers the importance of implementation of legal and ethical principles in practice, highlights the balanced obligation the supervisor has towards the supervisee and his/her client, and explains when consulting makes sense in supervision. Finally, it comes to the conclusion that an effort should be made to devise an ethics code in Slovenia since the relationship between the supervisor and the supervisee carries many specific elements which need an explanation and interpretation in the light of ethics.

Key words: supervision, ethics, code of ethics

1 Uvod

Strokovni delavci v poklicih psihosocialne pomoči se pri profesionalnem delu z ljudmi z različnimi življenjskimi težavami srečujejo z obremenitvami, ki zmanjšujejo njihove delovne zmogljivosti, pogosto pa imajo tudi negativne posledice za njihovo zdravje in psihofizično počutje. Posledice poklicnih obremenitev se izražajo v kakovosti strokovnih storitev teh delavcev ter v (ne)zadovoljstvu uporabnikov teh storitev.

Poglobljeno delo z ljudmi, ki so v različnih življenjskih stiskah, zahteva od strokovnega delavca ne le trdno znanstveno-teoretično

podkovanost na področju spoznanj o človeku, temveč tudi veliko mero praktičnih izkušenj, katerih bistveni elementi so: sposobnost razumevanja uporabnikov, empatija, sposobnost trezne presoje problema in možnih rešitev le tega. Ključnega pomena pa je integracija neposredne izkušnje in teoretičnega znanja, ki jo lahko strokovni delavec pridobi le v kontinuiranem in sistematičnem učnem procesu, s pomočjo izkušenejših strokovnjakov - supervizorjev.

V poklicih psihosocialne pomoči se vedno srečujemo tudi s problemom etičnosti - kje so meje profesionalnosti, do kod se še lahko meri človekove lastnosti in posega v življenje drugega, ne da bi pri tem kršili temeljne pravice človekovega dostojanstva.

Kompleksnost in zahtevnost poklicev, ki temeljijo na osebnem odnosu z ljudmi, zahteva stalna preverjanja lastnih profesionalnih vlog strokovnih delavcev in preverjanja posledic njihovih dejanj za uporabnike in njih same. Izkušnje iz poklicne prakse kažejo, da je v teh poklicih nemogoče zdržati brez ustrezne supervizijske podpore.

Trdim lahko, da danes ni psihosocialne prakse brez redne, sistematične in kakovostne supervizije. Supervizijo sama doživljam kot nekaj zelo osebnega - je razkrivanje sebe z namenom, da si dovoliš obogatiti v lastni življenjski praksi tako, da pogledaš na dejanja in dogodke iz povsem drugega, "dvignjenega" zornega kota. Razkrivanje pred drugimi pa je možno le, če v skupini vlada odnos zaupnosti in medsebojnega spoštovanja ter tisti, tako pomemben občutek varnosti. Občutek ki ti pove, da si lahko takšen, kot si v resnici, da lahko skupini zaupaš svoje pomanjkljivosti, da lahko odprto izraziš svoja čustva, ne da bi te pri tem preplavljali občutki manjvrednosti in neustreznosti. Supervizija je tako tesno povezana z etiko, lahko bi celo dejala, da supervizija uteleša etiko, saj ji daje konkretno vsebino in obliko.

V prispevku bi rada osvetlila področje etike v superviziji: ali obstaja specifična etika supervizije ali pa etika supervizije pomeni skupek vseh etik različnih profesij. Dotaknila se bom etičnih dolžnosti, ki se pojavljajo v samem izvajanju procesa supervizije, ter skušala dobiti odgovor na vprašanje, ali bi bilo treba osnovati etični kodeks supervizije.

2 Etika v superviziji

2.1 Definicija supervizije

Različni strokovnjaki različno opredeljujejo pojem supervizije. V najširšem pomenu je supervizija refleksija posameznika o tem, kar poklicno vidi, misli, čuti in dela. Namen refleksije je, da se posameznik zave lastnih miselnih in vedenjskih strategij, da si pridobi nove vidike, da vidi v svojem delovnem prostoru tudi drugačne alternative, in da postane sposoben zavestno se odločati za spremembe pri svojem delu. Namen supervizije je refleksija poklicnega delovanja in s tem tudi boljše obvladanje poklicne prakse (Kobolt in Žorga 2000).

Supervizija omogoča posamezniku, da pride prek lastnih izkušenj do novih osebnih in strokovnih spoznanj, da integrira praktične izkušnje s teoretičnim znanjem, da se razbremeni napetosti in stresov, in da kontinuirano izgrajuje svojo strokovno identiteto (Kobolt in Žorga 2000).

Predstavlja poseben proces učenja, katerega namen je spodbujati refleksijo in samorefleksijo delavca ter dvigovati njegove strokovne pristojnosti na višjo kakovostno raven praviloma v poklicih, ki vključujejo čustveno intenzivno in metodično zahtevno delo z ljudmi (Dekleva, po Kobolt in Žorga 2000).

Društvo za supervizijo razume supervizijo kot (Kobolt in Žorga 2000):

- obliko profesionalne refleksije in svetovanja za zagotavljanje kakovostnejšega opravljanja poklicnega dela in spodbujanje profesionalnega in osebnega razvoja strokovnih delavcev na različnih delavnih področjih, na katerih je delo z ljudmi pomembna značilnost (vzgoja in izobraževanje, socialno varstvo, duševno zdravje, zdravstvo, itd.),
- učni proces in specifično učno in podporno metodo, ki je izhodiščna točka za poklicno samorefleksijo,
- profesijo, ki se ne omejuje na posamezna profesionalna področja in šole.

Če bi hoteli strniti pomen supervizije, bi lahko dejali, da je supervizija namenjena profesionalcem, ki delajo z ljudmi, posredno pa tudi uporabnikom, saj jim zagotavlja višjo kakovost storitev.

Eden njenih najpomembnejših ciljev je pomoč strokovnjakom pri razvijanju profesionalne identitete in razvoj avtonomne osebnosti. Najpomembnejši cilji supervizije so tako: učenje z izkušnjo, s podpora strokovnjaku in spremljanje njegovega dela (Milošević - Arnold 1996).

Psihosocialna praksa tako danes ni več možna brez redne in kakovostne supervizije.

2.2 Etika v superviziji

Supervizija je voden krožni učni proces, v katerem supervizant razvija svojo profesionalno identiteto s pomočjo raziskovanja in reflektiranja lastnih izkušenj, s ciljem oblikovati osebni pristop v profesionalni praksi. Hanekamp (1994) trdi, da bi prav to definicijo lahko uporabili za odgovor na vprašanje, kaj pomeni razmišljati etično. Nato avtor nadaljuje z razmišljanjem o vzporednicah med supervizijo in etiko.

Po njegovem mnenju supervizija in etika nista znanost, temveč sta umetnost. Sta kreativni, učita in "pustita učiti", živita in "pustita živeti" (Hanekamp 1994).

Supervizija je igra učenja, ki povezuje dve realnosti - realnost zunanjega zaznavanja in realnost notranje izkušnje. Supervizija je tako stvarnost naših želja, zavedanja in sanj (Hanekamp po Milošević Arnold, 1999).

Supervizija in etika imata veliko skupnega, saj sta obe enostavni in brez zahtev. Supervizija je razmišljanje o učenju, etika pa je razmišljanje o tem, kaj delamo, kaj je prav in kaj ne. Vsebina obeh je "usmerjanje" in ukvarjanje s specifičnimi vprašanji, ki privedejo posameznika k vprašanju o temeljnih človeških vrednotah, ne da bi pri tem povzročala občutja strahu ali neugodja (Hanekamp 1994). Obe potrebujeata prostor: vzdušje zaupanja, v katerem lahko posameznik sprejme izziv, da se prepusti nekomu drugemu, ko teče beseda o strahovih, sramu, ugodju, izkušnji in refleksiji.

Tako supervizija kot etika sta povezani z življenjem, gola pravila in načela sta pri njiju neuporabna. Obe sta usmerjeni na realnost - na konkretne probleme in razmere v vsakdanjem življenju. Njuna zanimivost je ravno v tem, da so bile najverjetneje najpomembnejše zadeve že izrečene, vendar jih ne moremo uporabiti v praksi brez poprejšnjega razmišljanja (Hanekamp 1994).

V svojem razmišljanju pa se želim dotakniti vprašanj, ki so povezana s supervizijo in imajo hkrati tudi etični pomen. Eno izmed takšnih vprašanj je: Ali se v superviziji upošteva in uporablja vse profesionalne etike strokovnjakov (tako da se le te povezujejo na neki višji kvalitativni ravni), ali pa obstaja prav posebna, specifična etika supervizije?

Avtorica Milošević Arnold (1999) pravi, da je etika v superviziji nov vidik profesionalnih etik, saj vsebuje etike vseh pomagajočih strok, v katerih je specifičen instrument pomoči osebnost pomočnika. V smislu etičnega ravnanja supervizija odseva in vsebuje značilnosti, ki veljajo tudi za profesionalni odnos. Poglejmo, katere so skupne značilnosti supervizije in profesionalnega odnosa:

- Vzporedni proces - nekateri pojavi, značilnosti, vedenja in čustva, ki so del odnosa strokovnjak - uporabnik, se nezavedno ponovijo tudi v odnosu strokovnjak - supervizor.
- V obeh procesih je nujna empatija in odnos odvisnosti, ki se mora med sodelovanjem razviti v neodvisnost uporabnika ali supervizanta. Veliko "psiholoških mehanizmov", ki nastopajo v odnosu strokovnjak - klient, lahko prepoznamo tudi v odnosu supervizor - supervizant (Castelanos po Milošević Arnold, 1999).
- Za supervizijo ne veljajo posebna etična načela. Upoštevacjo se vsa tista, ki usmerjajo odnose med uporabniki in strokovnjaki. Pogosto se ta načela v superviziji preimenujejo v pravila, ki so zapisana v supervizijskem dogovoru. Gre za načela samoodločitve, samopomoči, sprejemanja, zaupnosti in individualizacije, ki vsebujejo etično dimenzijo, saj gre za spoštovanje osebnosti supervizanta in za zaupanje v njegovo osebno in strokovno kompetentnost.

Etični kodeksi različnih strok navajajo pomen supervizije na naslednjih mestih:

- Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, ki ga je sprejela Socialna zbornica Slovenije 1995. leta, navaja v 19. točki, da naj strokovni delavci na tem področju "izpopolnjujejo svoje strokovno znanje ter razvijajo svojo osebnost in čut za sočloveka v stiski. Pri tem se vključujejo v supervizijo in druge oblike strokovne pomoči..." (Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, 1995, str. 90).

- Kodeks etike socialnih delavcev in delavk iz 1997. leta, govori o superviziji v dveh členih, in sicer v 21. členu navaja, da se "...socialna delavka/delavec vključuje v supervizijske oblike dela in tudi sicer po potrebi sodeluje s svojimi kolegi(icami), kot tudi z drugimi strokovnjaki(injami). Obvezno pa se se mora z njimi posvetovati, če je pri svojem delu v kakršnihkoli strokovnih dilemah ali če obstaja verjetnost, da bi opustitev konzultacije z drugimi bila škodljiva za uporabnika" (po Milošević Arnold, 1999, str. 43), v 25. členu pa pravi: "Zato socialna delavka/delavec svoje strokovno znanje in veščine nenehno preverja ter izpopolnjuje s samoizobraževanjem, s sodelovanjem s svojimi kolegi(icami), z vključevanjem v supervizijske ter druge formalne in neformalne oblike izobraževanja. Formalna izobrazba je pogoj za opravljanje strokovnega dela, permanentno izobraževanje pa je pogoj za delovno uspešnost" (Milošević Arnold 1999, str. 20).
- Etični kodeks delavcev na področju socialne pedagogike, ki je šele v nastajanju, navaja pomen supervizije v delu, v katerem govori o odgovornosti do samega sebe - profesionalni in osebnostni razvoj, in sicer: "Socialni pedagog svoje izkušnje pri delu sprotno reflektira na osebnem nivoju, pa možnosti pa tudi na nivoju skupine.", ter "Socialni pedagog spodbuja razvoj in oblikovanje skupin in oblik dela, ki mu znotraj delavnih nalog, katere opravlja, omogočajo psihohigieno (podporne, intervizijske oz. supervizijske skupine, itd. (Osnutek etičnega kodeksa delavcev na področju socialne pedagogike, 2000, str. 10).

Navedla sem trditve v prid tezi, da gre v superviziji za uporabo profesionalnih etik različnih strok, ki se povezujejo na kakovostno višjem nivoju. Kljub temu, pa lahko navedem tudi nekaj trditev, na podlagi katerih ima etika v superviziji posebne značilnosti:

- O specifični etiki v superviziji lahko govorimo v okoljih, kjer je supervizija že precej časa v uporabi kot spremljajoča metoda psihosocialne pomoči. V Nemčiji, na Nizozemskem pa tudi drugod obstajajo etični kodeksi supervizorjev ali pa so etične norme, ki veljajo v superviziji, posebej navedene v kodeksih posameznih poklicnih skupin (Milošević Arnold 1999). Načela nekaterih etičnih kodeksov podajam v prilogi. V njih je poudarjena moralna obveznost socialnega delavca do uporabnika, da se v dvomih posvetuje pri bolj izkušenem kolegu ali supervizorju. Poudarja se, da ima supervizant pravico poznati potek

supervizije. Socialni delavec pa se je dolžan vselej na ustrezen način zoperstaviti neetičnemu vedenju kolegov. Ena od dolžnosti socialnega delavca je tudi, da kritično analizira in redno spremlja nova spoznanja, ki so pomembna za socialno delo. Opredeljene so temeljne predpostavke etičnega delovanja v supervizijskem procesu: zaupnost, varnost, učinkovitost, pogodbe, pristojnost, itd. Etični kodeksi tudi poudarjajo, da supervizor ne sme imeti svetovalne in psihoterapevtske supervizije ter osebne svetovalne pogodbe z istim supervizantom v istem časovnem obdobju.

- Supervizija bistveno vpliva na proces socializacije za profesijo in s tem tudi na ponotranjenje etičnih norm, ki so elementarni del tega procesa. Supervizor ta proces podpira. S supervizijo dobijo mladi strokovnjaki možnost za kontinuirano učenje s pomočjo lastnih in tujih izkušenj, tako lahko sproti preverjajo svoje delo in ravnanje v profesionalnem odnosu.
- Vsako vprašanje se v superviziji obravnava na treh ravneh - na kognitivni, emocionalni in vedenjski, in vse so povezane z etiko. Na kognitivni ravni delujejo osebne vrednote strokovnjaka, ki niso vedno v skladu s profesionalnimi vrednotami. Na emocionalni ravni se pogosto pojavljajo dileme v zvezi z odgovornostjo in postavljanjem meja med strokovnjakom in uporabnikom. Gre za izražanje spoštovanja do človekovega dostojanstva in upoštevanje njegove odgovornosti (Milošević, Arnold 1999).
- Hanekamp (1994) vidi nalogo supervizije prav v vodenju posameznikov pri razvijanju njihove profesionalne identitete, ki pomeni razširitev osebne identitete. Gre za razvoj avtonomnega človeka, ki naj bi moral sebi v prid sprejeti mnogo odločitev. Pogoj za odločanje pa je poznavanje in zavedanje resničnosti. Tako je supervizija igra učenja, ki združuje realnost zunanjega zaznavanja in realnost notranjega izkustva ter omogoča razvoj ozaveščenosti realnosti.
- Proces supervizije podpira profesionalno etiko. Supervizor mora do podrobnosti poznati etična določila profesij, ki ji pripadajo njegovi supervizanti. Prav tako se mora prepričati, ali vsak supervizant pozna in upošteva etični kodeks svoje stroke. O tem je treba razpravljati na začetku samega supervizijskega procesa, pa tudi vedno znova, ko se pojavljajo dileme v zvezi z vrednotami in etiko.

- Supervizija deluje preventivno pred stresi in pregorevanjem v poklicih psihosocialne pomoči, saj pomaga strokovnjakom ohranjati mejo med zasebnim in profesionalnim.
- Supervizija pomaga posamezniku "preživeti" v svoji profesiji. "Destrukcija meja je stvar supervizije. Je pot k osebni individualnosti. Je odkritje rešitev, ki še niso bile raziskane" (Hanekamp 1994).
- Dobra supervizija omogoči strokovnjaku spoznati in razumeti drugačnost ter ohraniti nujno distanco tako, da njegove vrednote in predsodki ne ovirajo več lastne objektivnosti.
- Supervizija pomeni podporo odgovornosti strokovnjaka, da bo spodbujal odgovornost uporabnikov pri odločanju ob reševanju problemov in pri spreminjanju odnosov. Etična odgovornost usmerja ravnanje vseh sodelujočih.
- Med pogoje za supervizijo sodita vzdušje varnosti in zaupnosti. Brez zaupnosti ne moremo pričakovati odkrite in poglobljene razprave o vprašanih, ki se dotikajo tudi osebnosti supervizanta. Brez razkrivanja osebnosti pa ni supervizije. Pomembno je, da se zavaruje zasebnost vseh udeležencev supervizijskega procesa.
- Tudi vloga supervizorja vsebuje etično vsebino. Hanekamp (po Milošević Arnold 1996) je zapisal naslednje: "Mi supervizorji, vodimo ljudi po stvarnosti, ki nas obdaja, sodelujemo v procesu njihove socializacije, prilagajanja, konformnosti in jih vzgajamo: hote in ne hote jim dajemo etično nalogo ali pa utrjujemo njihovo že oblikovano etično prepričanje. Ti dve nalogi se spajata in dopolnjujeta ena drugo. Ko se otrok uči prometnih pravil, ga socializiramo, hkrati pa mu s tem razvijamo zavest o odgovornosti za njegovo lastno življenje in za življenje drugih."

Več je argumentov, ki so v prid tezi, da vsebuje etika v superviziji svoje posebnosti. Mogoče bi bilo potrebno razmišljati v smeri osnovanja posebnega etičnega kodeksa supervizorjev, v katerem bi bila natančnejše opredeljena vloga in način ravnanja supervizorjev v procesu supervizije, predvsem v situacijah, v katerih se pojavlja največ dilem. Ne vem, kakšne so razmere v slovenskem prostoru, toda mogoče bi bilo dobro vzeti za zgled izkušnje tujih držav, ki so se že ukvarjale z oblikovanjem in aplikacijo etičnega kodeksa v prakso.

Po drugi strani pa moramo upoštevati dejstvo, da supervizorji že

pripadajo določeni profesionalni stroki in so tako že po tej stroki zavezani svojemu etičnemu kodeksu. Zakaj bi torej strokovnjaki potrebovali še en kodeks, ki bi še dodatno usmerjal njihovo profesionalno vedenje? Je supervizijska situacija res tako močno drugačna od situacije v profesionalnem odnosu v drugih poklicih?

Mogoče bomo lažje odgovorili na to vprašanje, če se najprej dotaknemo specifičnih vprašanj in dolžnosti, ki se pojavljajo v supervizijskem procesu.

3 Etična načela supervizije v praksi

3.1. Pravna in etična načela v superviziji

Naše življenje vseskozi usmerjajo pravila in načela, ki nam jih nalagajo najrazličnejše avtoritete. Supervizija je proces, ki poteka znotraj določene institucije, zato mora upoštevati njena pravila in dolžnosti. Prav tako je podrejena pravu in etiki, ki se razlikujeta od države do države.

V tem poglavju želim osvetliti področje pravnih in etičnih načel v procesu supervizije. Zelo se mi zdi pomembno, da se supervizorji zavedajo, da imajo pri svojem delu določene dolžnosti in pravice, ki jim jih nalaga država s svojim sistemom prava. Še posebej želim izpostaviti načelo dolžnosti opozorila in zaščite, ki se najbolj neposredno dotika vprašanja etičnega ravnanja supervizorjev v superviziji.

- Proces supervizije obsega različna področja v polju praktičnega profesionalnega delovanja, v katerih vse bolj stopajo v ospredje pravna in etična načela. Kar pomeni, da morajo biti supervizorji izobraženi o pravnih načelih, predvsem o dolžnosti do opozorila in zaščite ("duty to warn and protect"), saj so odgovorni, da podajo znanje o pravnih in etičnih zadevah svojim supervizantom, in da skrbijo, da se supervizantje vedejo v skladu s temi načeli (Wilbourn Lee, Gillam 2000).
- Načelo dolžnosti opozorila in zaščite obvezuje terapevta supervizorja, da gre nad tradicionalne meje skrbi za klienta, saj mora upoštevati, da je lahko zaradi klienta ogrožen tretji del oz. tretja oseba. Od terapevta se tako zahteva, da razsoja o klientovem vedenju in o posledicah, ki jih ima lahko na druge

ljudi. Pri vrednotenju in razsojanju situacije pri lastnih klientih terapiji pogosto izgubijo objektivnost, zato je ob dvomu v lastno presojanje eden ključnih dejavnikov, da se supervizor posvetuje z drugim strokovnjakom. V nejasnih situacijah je supervizorjeva etična dolžnost, da se posvetuje z drugim strokovnjakom - lahko s svojim supervizorjem (Wilbourn Lee, Gillam 2000).

- Pomembno je, da se supervizorji zavedajo, da so odgovorni za ravnanje svojih supervizantov. Pravna doktrina nalaga, da je tisti, ki je na poziciji avtoritete ali ima neposreden nadzor nad drugim (kot v primeru odnosa supervizor - supervizant), lahko pravno odgovoren za posledice, ki jih utрпи drugi - podrejeni, zaradi zanemarjanja oz. opuščanja ustreznega ukrepanja v svetovalnem odnosu. Ta odgovornost - imenujejo jo "vikarska odgovornost" - je naložena supervizorju le med trajanjem supervizijskega procesa.
- Supervizorji so odgovorni za samovzgojo in za vzgojo svojih supervizantov, kar vključuje tudi pravne in etične standarde (Wilbourn Lee, Gillam 2000). Hanekamp (1994) opozarja, da se vzgojitelji, učitelji in supervizorji vedno znova srečujejo z "uvajanjem" učencev v spoznavanje sveta, v socializacijo, v civilizacijo in v prakso profesije, takšne, kakršna je sedaj in kakršna bi morala biti. Supervizorji vodijo ljudi v obkrožajoči njih realnosti - socializirajo, prilagajajo...in vzgajajo: namerno ali nenamerno podajajo etično vsebino in razvijajo že veljavno etično osveščenost. Oseba, ki dela v instituciji profesionalnega usposabljanja, mora svojim študentom predstaviti obstoječo kulturo, obenem pa mora poskrbeti, da razvijejo študenti sposobnost kritike te kulture.
- Odnos supervizor - supervizant je poseben odnos, kot tak ga obravnava tudi pravo. Gre za odnos zaupnosti, kar pomeni, da kar je izrečeno v supervizijskem procesu, mora ostati v supervizijskem krogu. Strokovnjaki svetovalci jemljejo obvezo zaupnosti bolj kot profesionalno in etično obvezo, ne pa toliko kot pravno dolžnost. Zaradi kršitve zaupnosti se lahko svetovalci znajdejo v civilni tožbi. Edina izjema pri obvezi zaupnosti je dolžnost opozorila in zaščite. Tako supervizor kot supervizant morata biti osveščena o obvezi zaupnosti, pa tudi o mejah le te - kdaj je supervizor dolžan posredovati informacijo o klientu naprej. Veliko svetovalcev uporablja dokument neuradne privolitve, ki je sprejet v začetni

fazi dogovorov.

- Svetovalci in supervizorji morajo poznati pravna načela lastne države, odgovorni so, da jih posredujejo svojim klientom.
- Tudi etični kodeksi obravnavajo odgovornost terapevta v situacijah, ko je nujna dolžnost opozorila in zaščite. ACA (American Association for Counseling and Development) etični kodeks vsebuje točko, ki omenja, da se od terapevta (oz. supervizorja¹⁶) pričakuje, da prijavi agresivno vedenje klienta (oz. supervizanta). S tem ne zaščiti samo svojega klienta (pred slabimi namerami), temveč tudi širšo javnost (Wilbourn, Gillan 2000). Supervizorji znajo "odkriti" ravnati s svojim supervizanti in prav to moč "odkritosti" morajo prevzeti tudi v odnosu do družbe (Hanekamp, 1994).
- Ena najbolj kontraverznih zadev je zahteva, da mora terapevt napovedati stopnjo nevarnosti klientovega ravnanja. Terapevt oz. supervizor lahko prekrši obvezo zaupnosti, če je prepričan, da je klient z veliko verjetnostjo ali zagotovo nevaren sebi in drugim. Terapevt ne sme samo sumiti, misliti ali čutiti, da je klient nevaren, v to dejstvo mora biti prepričan; pri tem mu pomagajo pravni koncepti, s katerimi lahko določa stopnjo nevarnosti klientovega vedenja. Ocenjevanje nevarnosti klienta nastopi še predno je kršen akt zaupnosti.
- Supervizorji - terapevti se pogosto srečujejo s t.i. "komunikacijsko grožnjo", o kateri govorimo v primerih, ko klient (supervizant) zaupa terapevtu svojo namero, da bo škodil samemu sebi ali drugim. V takšnih primerih mora terapevt takoj posredovati informacijo naprej odgovornim avtoritetam.
- Supervizorji so se tako etično dolžni držati načel svetovalnega dela, ki velevalo, da morajo zaščititi tako klienta kot javnost pred morebitnim nevarnim klientovim ravnanjem. Dolžnost obvestiti in zaščititi pa se pogosto pojavlja v nejasnih situacijah: sodišča jih interpretirajo na različne načine, etični kodeksi so precej razpuščeni na tem področju, itd. Dejstvo pa je, da morajo biti supervizorji izobraženi tako na pravnem kot na etičnem področju, saj lahko le tako spremljajo supervizante v njihovem

¹⁶ Avtorja Wilbourn Lee in Gillam uporabljata izraza terapevt in klient. Za boljše razumevanje besedila sem izraza ohranila, pomenita pa terapevta in klienta v superviziji oz. označujeta odnos supervizor – supervizant.

profesionalnem razvoju ter obenem tudi sami profesionalno rastejo. Ključnega pomena pa je, da so supervizantje osveščeni o obvezi zaupnosti ter o njenih mejah.

Supervizorji se pri svojem delu pogosto znajdejo v situacijah, ko so dolžni storiti več kot pomagati svojim supervizantom pri njihovem profesionalnem razvoju. Dolžni so posredovati in prekršiti obvezo zaupnosti, ko ocenijo, da bi lahko klientovo vedenje ogrožalo katerokoli "tretjo stran" v odnosu. Tako sodi v etično delovanje supervizorjev tudi "poslušnost" pravnim normam in načelom, kajti če supervizor v situacijah, ko bi moral upoštevati načelo dolžnosti opozorila in zaščite, tega ne upošteva, s tem prekrši ne le pravne, temveč tudi etične norme (različnih profesij in) supervizije.

3.2 Uravnoteženje dolžnosti do klienta in terapevta v superviziji: klinične, etične in vzgojne zadeve

V supervizijskem procesu se supervizor sreča z dvojnimi odnosom - enega ima do svojega supervizanta, drugi pa označuje njegov odnos do supervizantovega klienta. Vse tri strani so povezane s tanko, nevidno nitko, hkrati so med seboj odvisne in zelo vplivajo druga na drugo. Ta "trojnost" odnosa kaže na kompleksnost supervizijskega procesa, ki vselej vsebuje vprašanja, ki se dotikajo etičnega ravnanja. V tem poglavju bi rada osvetlila problem "dvojne" pogodbe v superviziji in težav, ki se v zvezi z njo pojavljajo. Predvsem pa želim še enkrat poudariti, s kakšnimi etičnimi dolžnostmi se srečujejo supervizorji pri svojem delu: to niso le dolžnosti do svojih supervizantov in do širše družbe, temveč gre tudi za etične dolžnosti do supervizantovih klientov.

Kot sem že napisala, ima supervizor vedno dvojno pogodbo: eno s klientom, drugo s supervizantom. V prevzemanju večkratnih vlog se pogosto pojavljajo napetosti in problemi. Vprašanje je, kakšne naj bi bile meje supervizorjeve strpnosti do supervizantove neizkušenosti in neprimernosti ravnanja ter napak v izvajanju njihovih terapevtskih obravnav.

Na kliničnem in etičnem področju imata supervizor in institucija, v kateri ta dela, odgovornost, da zagotovita, da se supervizijski proces podreja etičnim zahtevam, ki jih postavlja profesija. Proces mora biti usmerjen v najboljšo in najustreznejšo pomoč tako klientom kot njihovim pacientom. Avtor Shimshon Rubin (1997) poudarja, da se

je treba zavedati, da ne more nobeno "izobraževanje" pripravljati strokovnjake na bodoče neodvisno poklicno ravnanje brez toleriranja napak in neustreznih ravnanj, ki so del procesa učenja.

Pomembno je, da se vse vključene v supervizijski proces pouči o možnih konfliktih, kajti več ko je pozornosti namenjene razmišljanju o vpletenih zadevah, več je možnosti, da bodo zadeve postale bolj razumljive tako supervizantom kot njihovim klientom.

Supervizijska pogodba "terapevt – klient - drugi" je pogodba in spoštovanje klientove avtonomije zahteva, da morajo biti klienti obveščeni o veliko zadevah. Razumeti morajo, da je vključevanje njihovega terapevta v supervizijo pozitiven dejavnik, saj omogoča, da se terapevt sam poklicno razvija, obenem pa so klienti deležni visokega standarda obravnave (Shimshon Rubin, 1997).

V superviziji delata supervizor in terapevt skupaj, da bi spremljala klienta in da bi terapevt povečal svojo učinkovitost v terapiji. Ko je klient osveščen o supervizijskem odnosu svojega terapevta, in ko je spoštovana njegova avtonomija, je treba paziti, da se izognemo škodovanju v terapevtskem odnosu. V supervizijskem odnosu se mora upoštevati obveza zaupnosti in ozaveščanje klientov o mejah te obveze. Klienti morajo vedeti, da so njihove pravice zaščitene kljub temu, da je njihov terapevt v superviziji, in da še vedno ostaja glavni cilj terapije pomoč njim (Shimshon Rubin, 1997).

V superviziranju terapevtov je supervizor najprej odgovoren, da pravilno oceni, ali je supervizant ustrezen za vodenje terapij, ker mora biti kos svoji nalogi. Dokler terapevt še ni profesionalno popolnoma neodvisen, prevzema prav supervizijski odnos precejšnjo odgovornost za pravilen razvoj terapevtskega procesa.

Supervizor je odgovoren, da je supervizant ustrezen za terapevta. Če se zgodi, da supervizor meni, da klient ni primeren za supervizirano terapijo, mora poskrbeti, da dobi ustreznejšo strokovno podporo. Napačna percepcija klienta je največkrat povezana z zadevami spolnosti, moči, spola.

V usposabljanju terapevtov se je treba zavedati, da tako kot se supervizorji obnašajo do študentov in supervizantov, tako se bodo oni obnašali do svojih klientov. Zmote in napake so v superviziji del napredovanja, tako morajo biti kot take integrirane in sprejete (Shimshon Rubin, 1997).

Dolgotrajna neuspešnost v terapiji rada vodi v disfunkcionalno

psihoterapijo. Če se ta situacija ne spremeni, je supervizor dolžan ukrepati. Primarna etična, klinična in vzgojna naloga supervizorja je, da pomaga terapevtu supervizantu, da bo v poklicni praksi uspešen.

V superviziji je zelo pomembno, da sprejemamo druge kot pomembne in vredne osebe, kljub njihovem spreminjanju in razvoju. Sprejemanje tistega, kar je v sedanjosti, in iskanje tistega, kar še ni doseženo, sta dela obravnave, iz katerih se lahko tako terapevt kot klient nekaj naučita. Za doseg tega nam je v pomoč jasen in odkrit proces sklepanja pogodb s klientom, terapevtom in supervizorjem.

Supervizorjeva odgovornost je tudi skrb, da ne opušča dolžnosti, ki jih ima do terapevta. Terapevt mora - ima pravico - biti spremljan, da lahko doseže optimalni nivo terapevtske skrbi za kliente, ki so pri njem v obravnavi (Shimshon Rubin, 1997).

3.3 Primernost svetovanja v superviziji

Supervizija je proces, v katerem supervizor olajšuje profesionalni razvoj drugega - svetovalca ali terapevta. Supervizija se razlikuje od psihoterapije, čeprav vsebuje kar nekaj podobnih elementov. Pomembno je, da se proces supervizije ne spremeni v psihoterapevtska srečanja, zato je nujno, da se supervizorji držijo etičnih načel, saj prav ta določajo, kdaj je svetovanje neprimerno, kdaj pa je pomembno orodje pri vodenju supervizije. V tem poglavju se želim dotakniti etičnih načel v superviziji v povezavi z odnosom med supervizijo in psihoterapijo.

Supervizor je trener, mentor in profesionalni klinik, ki pomaga supervizantom opazovati in ovrednotiti njihove kognitivne in čustvene reakcije, menita Allstetter Neufeldt in Lee Nelson (1999). Vstopiti mora v čustveni svet supervizanta in to na etičen način. To pomeni, da ne sme spremeniti supervizije v psihoterapijo (prav tam).

Supervizija je vzgoja. Supervizija pomeni pomagati nekomu, ki se želi zblížiti s svojo profesijo. Predstavlja edinstveno obliko odnosa, čeprav se kar težko loči od drugih oblik konverzacijskih tehnik, in samo njen cilj jo loči od psihoterapije. (Hanekamp 1994) Glavni cilj supervizije ni spremeniti supervizantovo osebnost, čeprav se to lahko zgodi.

Etični kodeks, ki ga je izdala APA, prepoveduje, da bi imel

supervizor večkratne/multiple vloge. Npr., da bi bil supervizor in hkrati terapevt klienta. Večkratne vloge zmanjšajo strokovnjakovo objektivnost in vplivajo na učinkovitost supervizijskega dela.

V točki 2.22 etičnega kodeksa ACES piše (po Allstetter Neufeldt in Lee Nelson 1999), da supervizorji ne smejo vzpostaviti psihoterapevtskega odnosa v superviziji. Osebne zadeve so lahko obravnavane v superviziji le v mejah, koliko vplivajo na kliente in na njihovo profesionalno funkcioniranje.

Etična naloga supervizorjev ni samo, da spremljajo terapevtovo delo, temveč tudi, da zaščitijo klienta. Zavedati se moramo, da je pomembno, da supervizor izrazi podporo in razumevanje supervizantu, toda klient vedno ostaja glavna skrb v supervizijskem procesu (Allstetter Neufeldt in Lee Nelson 1999).

Supervizor in terapevt imata konfliktne odgovornosti. Supervizor ima primarno odgovornost do stroke in do javnosti, kar vključuje tudi ovrednotenje supervizantove kompetentnosti. Terapevt pa je najprej odgovoren za klienta. Supervizor ne sme prevzeti vloge terapevta, kajti če se to zgodi, lahko supervizant pričakuje, da bo obravnavan kot klient. Pričakoval bo, da bo supervizor opustil odgovornost in kritiko z namenom, da bo delal v njegovo dobro. Zato morajo supervizorji paziti, da ne vzbujajo tovrstnih pričakovanj pri svojih supervizantih. Vpliv supervizorja na supervizantove osebne zadeve bo zagotovo povečal tovrstna pričakovanja (Allstetter Neufeldt in Lee Nelson 1999).

Svetovanje v superviziji je primerno za ovrednotenja in usposabljanja supervizorjev. Avtorja Allstetter Neufeldt in Lee Nelson (1999) menita, da je ena zelo pomembnih vlog supervizorja nadzorovanje, da ni narejene nobene škode. Ena najpomembnejših odgovornosti supervizorja je tudi spremljanje supervizantovih meja, slepih peg in pomanjkljivosti z namenom, da bi zaščitil supervizantove kliente.

Ko se v superviziji pri obravnavanju gradiva ugotovi, da je svetovanje neustrezno (in če je to posledica osebnih problemov supervizanta), mora supervizor poizvedovati. V teh primerih uporabi svetovalne tehnike - dodatna vprašanja, povratne informacije, odgovore na občutja. S tem pomaga supervizantu razumeti, kaj je in kaj ni primerno v svetovalnem procesu in kako je treba ravnati z osebnimi zadevami (Allstetter Neufeldt in Lee Nelson 1999).

Naj za zaključek povzamem, da etični standardi psihološke in svetovalne stroke nasprotujejo dejstvu, da bi supervizor postal supervizantov osebni terapevt. Res pa je, da se pojavljajo določene situacije, v katerih je primerno uporabiti tudi svetovanje. Na primer tedaj, ko je supervizantova čustvena kriza tako močna, da se je nujno nanjo odzvati tudi v superviziji. Svetovalne intervencije se uporabljajo predvsem zato, da se svetovalec nauči zavedati svojega čustvenega stanja in da lahko to prenaša na svoje kliente.

4 Zaključek

Področje etike v superviziji je zelo široko, saj obsega veliko vprašanj, razmišljanj in dilem, s katerimi se supervizorji praktiki pogosto srečujejo pri svojem delu.

V uvodu sem napisala, da bom skušala odgovoriti na vprašanje, ali je potrebno oblikovati poseben, specifičen etični kodeks za supervizijo. Določeni argumenti govorijo temu v prid, saj obstajajo določene posebnosti, ki veljajo le v superviziji. Poglejmo si samo vprašanje primernosti svetovanja v superviziji. Primerno je le v določenih situacijah, etična načela pa določajo v katerih. Tudi t.i. "dvojna pogodba" je specifična le za supervizijski odnos in obsega pravila in dolžnosti, s katerimi se drugi terapevti ne ukvarjajo.

Načelo dolžnosti opozorila in zaščite je sicer postavljeno tudi v specifiko supervizijske situacije, vendar bi ga morale, po mojem mnenju, upoštevati tudi vse ostale profesije. Velikokrat sem dejala, da se tudi v superviziji pojavljajo elementi, ki so sicer del odnosa strokovnjak-uporabnik, in so že zapisani v etičnih kodeksih različnih strok psihosocialne pomoči.

Po vsem tem razmišljanju o (ne)potrebi po specifičnem kodeksu supervizorjev, menim, da bi bilo dobro tudi v slovenskem prostoru oblikovati etični kodeks supervizorjev, saj sem prepričana, da je odnos supervizor - supervizant odnos, ki vsebuje veliko posebnosti in te potrebujejo dodatno pojasnilo, razlago, oziroma osvetlitev tudi z etičnega področja.

Današnji čas je zelo preplavljen z vprašanji etičnega in moralnega ravnanja. Znanost vse bolj postavlja pod vprašaj pomen etičnih kodeksov. Ljudje se sprašujemo, ali je etično klonirati živali in ljudi,

ali je npr. etično zamolčati pojav bolezni norih krav itd. Sem sodi tudi vprašanje evtanazije, smrtne kazni in še bi lahko naštevali. Kot da bi moralnost izgubljala na pomenu, kot da je človeštvo samo sebi zadostno, zato naj ne bi rabilo "prefinjenih in neuporabnih" načel. Toda vprašati se moramo, kam vse to pelje in kakšne posledice bo imelo za vse nas. Prav aktualnim dogodkom iz vsakdana se lahko zahvalim, da sem začela pisati o etiki na področju supervizije.

Hanekamp (1994) je zapisal, da sta etika in supervizija umetnosti in ne znanosti. Toda danes tudi umetnost krši zakone etike... Mogoče zato, ker se ljudje v zadnjem času učimo etičnega vedenja bolj iz literature in vse manj iz resničnega življenja. Pogosto se namreč zgodi, da ljudje govorijo eno, ravna pa v nasprotju s svojimi nauki. To se dogaja povsod: v politiki, v institucijah, v družini, v prijateljskem krogu itd. Vsak se je naučil preživeti na svoj način. Na žalost vse pogostejše na račun drugega in z namenom potegniti "najboljši konec" zase. Večinoma gre za igro pridobivanja (finančnega) dobička in boljšega ugleda med drugimi.

Mislim, da bi ljudje postali bolj etični, če bi se etičnega vedenja "učili" iz zgledov ljudi, ki jih obkrožajo, iz njihovega neposrednega vedenja, ne pa iz njihovih besed. Tega bi se morali še posebej zavedati delavci v psihosocialnih poklicih pomoči, saj so za svoje kliente tista močna oporna točka, s katero se identificirajo in ji želijo postati podobni. Prav tako kot želijo supervizanti postati podobni svojim supervizorjem.

Nujno je, da so terapevti in supervizorji moralno ustrezno oblikovane osebnosti in da se zavedajo svojih etičnih dolžnosti, ki jih imajo do klientov in do družbe nasploh. V situacijah, kjer se pojavljajo dileme, pa bi jim bil zagotovo v veliko pomoč kodeks, v katerem bi pisalo, kaj so dožni storiti v specifičnih situacijah.

Če želimo "prenašati" etično in moralno vedenje na svoje kliente in učence, moramo - na kratko - etiko živeti tako v profesionalnem kot v zasebnem življenju.

Naj zaključim svoje razmišljanje o pomenu etike v superviziji z Hanekampovimi (1994, str. 159) mislimi o dobrem supervizorju:

- Dobri supervizorji so ljudje, ki obravnavajo svoje supervizante iskreno, ki lahko povedo, kar v resnici mislijo in česa jih je naučilo življenje. To so ljudje, ki lahko poslušajo z empatijo svoje supervizante in same sebe, in ki lahko odkrito spregovorijo o tem.

So tisti, ki imajo srce na pravem mestu, ki vedo, kaj je ljubezen. Ki ljubijo sami sebe, druge, svet in ki lahko ljubezen v življenju podajajo naprej.

- Supervizorji morajo pokazati supervizantom, katero pot so izbrali sami, kakšne posledice je imela zanje in kako so jih opravičili sami sebi. Prav to bo supervizantom omogočalo izbrati lastno pot, raziskovati svoje želje in odgovornosti ter biti srečen z njimi.

5 Literatura

Allstetter Neufeldt, S. in Lee Nelson, M. (1999). When is counseling an Appropriate and Ethical Supervision Function? *The Clinical Supervisor* 18 (1), 125 - 135.

Code of Ethics of the National Association of Social Workers (14. 2. 2003). Pridobljeno 1. 2. 2003. s svetovnega spleta: <http://www.socialworkers.org/pubs/code/code.asp>.

Cottrell, S. in Smith, G. (2000). *Standards for the Clinical Supervision of Practitioners of Psychological Therapies in North Wales* (v. 1.7). (31. 7. 2000.). Pridobljeno 1. 2. 2003. s svetovnega spleta: <http://www.clinical-supervision.com/Lens%20standards%20and%20ethics%20document.htm>

Hanekamp, H. (1994). Ethical education through supervision. *The School field*, 5 (1/2), 121 - 159.

Kobolt, A., Žorga, S. (2000). *Supervizija proces učenja in razvoja v poklicu*. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.

Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (1995). V B. Dekleva (ur.), *Supervizija za razvojne in preventivne programe*. Ljubljana: Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela.

Milošević Arnold, V. (1996). Etika v superviziji. V L. Toplak (ur.), *Profesionalna etika pri delu z ljudmi*-. Ljubljana: Univerza v Mariboru, Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.

Milošević Arnold, V. (1999). Etika v supeviziji. V V. Milošević Arnold in drugi, *Supervizija - znanje za ravnanje* (s. 41-46). Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.

Osnutek etičnega kodeksa delavcev na področju socialne pedagogike (2000). *Bilten Združenja za socialno pedagogiko*, 1 - 4, str. 5 - 3.

Shimson Rubin, S. (1997): Balancing Duty to Client and Therapist in Supervision: Clinical, Ethical and Trining Issuses. *The Clinical Supervisor* 16 (1), 1 - 21.

Wilbourn Lee, R., Gillam, L. (2000): Legal and Ethical Issues Involving teh Duty to warn: Implication for Supervisors. *The Clinical Supervisor*, 19 (1), 120 - 135.

Priloge

V prilogi podajam nekatere člene iz etičnih kodeksov, ki so uveljavljeni v tujini.

V kodeksu profesionalne etike socialnih delavcev v ZDA (Code of ..., 2003) najdemo kar nekaj določil, ki se nanašajo na supervizijo. Npr.:

- Eno izmed načel nalaga socialnemu delavcu, da se mora posvetovati s kolegi in supervizorjem, kar kaže na moralno obveznost socialnega delavca do uporabnika, da poišče nasvet pri bolj izkušenem kolegu ali supervizorju, kar naj bi zagotavljajo večjo kvaliteto storitev.
- Drugo načelo obravnava pravico supervizanta da ve, kako bo potekala supervizija, kakšna pričakovanja goji supevizor do njega in njegovega dela, in na kakšen način ga bo presojal. To so elementi supervizijskega dogovora.
- V načelih se omenja da je supervizorjeva dolžnost sporočiti rezultate svoje presoje supervizantovih dosežkov in njegove uspešnosti v supervizijskem procesu.
- Socialni delavec se je dolžan na ustrezen način zoperstaviti neetičnemu vedenju kolegov. Tu gre za varovanje ugleda stroke in za odgovornost supervizorja, ki mora reagirati na takšna dejanja. Prav tako mora reagirati v primeru problematičnega vedenja njegovega supervizanta.

- Etično posreden pomen ima tudi določilo, ki govori o dolžnosti socialnega delavca, da kritično analizira in redno spremlja nova spoznanja, ki so pomembna za socialno delo.

Cottrell in Smith (2000) ponujata etični kodeks svetovalne in psihoterapevtske supervizije, ki obravnava načela in etiko v supervizijski praksi. Razdeljen je na dva dela - prvi je etični kodeks, ki vsebuje temeljne vrednote in načela svetovalne in psihoterapevtske supervizije, drugi pa je kodeks prakse, ki prenese ta načela v svetovanje in psihoterapijo. Oglejmo si najprej etični kodeks, ki vsebuje 7 postavk, in sicer:

1. Svetovalna in psihoterapevtska supervizija je ne - izkoriščajoča dejavnost. Njene osnove vrednote so: poštenost, odgovornost, nepristranskost in spoštovanje.
2. Supervizor mora vedno enako etično delovati, ne glede na to ali dela prostovoljno ali ne, in ne glede na uporabljen način dela.
3. ZAUPNOST: Vsebina svetovalne in psihoterapevtske supervizije je strogo zaupna. Supervizorji morajo razjasniti njihove meje zaupnosti.
4. VARNOST: Vse mora biti narejeno, da se zagotovi varnost supervizantov in njihovih klientov v njihovem skupnem delu.
5. UČINKOVITOST: Supervizorji morajo zagotoviti vse pogoje, da se dosega optimalni nivo učinkovitosti v praksi supervizantov.
6. POGODBE: Pogoji in odnosi, na katerih je osnovana supervizija, morajo biti pojasnjeni supervizantom že takoj na začetku supervizijskega procesa. Vse ostale naknadne spremembe morajo biti sprejete dogovorno- skupno.
7. PRISTOJNOST: Supervizor mora reflektirati in razvijati svoje lastne profesionalne sposobnosti v okviru svojih pristojnosti. To vključuje tudi supervizijo lastnega supervizijskega dela.

Kodeks prakse vsebuje kar 16 postavk, zato jih bom navedla le nekaj:

- Supervizorji so odgovorni, da se individualne pogodbe urejajo skupaj s supervizanti. S pogodbo je supervizor odgovoren, da pomaga supervizantu kritično reflektirati lastno prakso, obenem pa ostaja odgovornost za prakso supervizantu samemu.
- Supervizorji in supervizatni so odgovorni, da se iz supervizije "iztrži" največ, kar je mogoče, in vse to v korist zadovoljevanja

klientovih potreb.

- Supervizorji in supervizanti morajo storiti vse, da osebni in socialni kontakti med njimi ne bi neugodno vplivali na učinkovitost svetovanja in psihoterapije.
- Supervizor ne sme imeti svetovalne in psihoterapevtske supervizije, ter osebno svetovalno pogodbo z istim supervizantom, v istem časovnem obdobju.
- Supervizor ne sme finančno, spolno, čustveno ali kako drugače, izrabljati svojih supervizantov. Zelo neetično se je vplesti v spolno razmerje s svojim supervizantom.
- Supervizor mora spoštovati vrednote supervizantom, ki se nanašajo na status, spol, raso, narodnost, kulturo, veroizpoved, spolno usmeritev in drugačnost. V supervizijskem procesu ni diskriminacije med supervizanti samimi in med supervizorjem in supervizanti.
- Supervizor mora zagotoviti, skupaj s svojimi supervizanti, da se upošteva pravne obveznosti in dolžnosti drug do drugega, do svojih delodajalcev, do organizacij v katerih so zaposleni, in do klientov.
- Supervizorji morajo pomagati svojim supervizantom prepoznati, kdaj je njihovo profesionalno delo poslabšano zaradi osebnih ali čustvenih težav, bolezni, zaradi zlorabe alkohola ali drugih podobnih substanc.
- Če supervizor opazi neustrezno vedenje drugega supervizorja mora najprej ukrepati tako, da se poskuša z njim pogovoriti.
- Supervizorji nosijo odgovornost, da se posvetujejo s svojim lastnim supervizorjem preden postane nekdanji klient supervizant, ali preden postane nekdanji supervizant njegov klient.

Strokovni članek, prejet oktobra 2002.